

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi

Ece CAN¹ , Furkan CAN²

Makale Bilgisi	Öz
Makale Türü : Araştırma Makalesi	<p>Bu araştırmanın amacı, açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde hangi değerlere yer verildiğini tespit etmek ve bu değerlerin sınıf seviyelerine göre dağılımını ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 2022-2023 eğitim öğretim yılında açık öğretim ortaokulunda okutulmakta olan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin ve şiirlerin tamamı incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen metinlerdeki değerlerin tespit edilmesinde Cengiz ve Duran (2017) tarafından geliştirilen “Değer İnceleme Formu (DİF)”, verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitaplarında en çok kullanılan değerlerin estetik, samimiyet, sevgi, saygı, nezaket ve vatanseverlik olduğu; barış, temizlik, misafirperverlik ve aile birliği değerlerinin ise metin ve şiirlerde en az yer verilen değerler olduğu tespit edilmiştir. Sadelik değerine ise hiçbir sınıf düzeyinde yer verilmemiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler sunulmuştur.</p>
Geliş : 13 Ağustos 2023	
Kabul : 27 Ekim 2023	
Yayın : 25 Aralık 2023	
Anahtar Kelimeler : Açık öğretim, Türkçe ders kitabı, metin, şiir, değer.	

Analysis of Texts in Open Education Secondary School Turkish Textbooks in Terms of Value Transfer

Article Information	Abstract
Article Type : Research Article	<p>The aim of this research is to determine which values are included in the texts of open education secondary school Turkish textbooks and to reveal the distribution of these values according to grade levels. The research was carried out according to document review, one of the qualitative research methods. In the research, all the texts and poems in the 6th, 7th, and 8th grade Turkish textbooks taught in the open education secondary school in the 2022-2023 academic year were examined. "Value Examination Form (DIF)" developed by Cengiz and Duran (2017) was used to determine the values in the texts examined within the scope of the research, and descriptive analysis was used to analyze the data. As a result of the research, the most used values in open education secondary school Turkish textbooks at the 6th, 7th and 8th grade levels are aesthetics, sincerity, love, respect, kindness and patriotism, while the least mentioned values in the texts and poems were peace, cleanliness, hospitality, and family unity. The value of simplicity was not included at any grade level. Suggestions were presented in line with the findings obtained.</p>
Received : 13 August 2023	
Accepted : 27 October 2023	
Published : 25 December 2023	
Keywords : Open education, Turkish textbook, text, poetry, value.	

¹ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, ececann22@gmail.com

² Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sorumlu yazar, furkancanyyu@gmail.com

Kaynakça Gösterimi: Can, E., & Can, F. (2023). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 54-69. DOI: <https://doi.org/10.47479/ihead.1342514>

Giriş

İnsanların, buldukları coğrafya, konuştukları dil, kabul ettikleri inanç sistemleri, mensubu oldukları toplum ve benimsedikleri toplumsal kurallar değerler dünyasını oluşturur. Bu bakımdan insanların yaşadığı süreçler ve bu süreçler içinde ortaya çıkan hadiseler, kişiöğlunun sahip olduğu değerleri de doğrudan etkilemiştir. Kaya, Palas ve Can (2022) kişiöğlunun tarihsel süreç içerisinde başından geçen birçok olaydan çok yönlü etkilendiğini ifade etmiştir. Kaya ve Erol (2021) teknolojiadaki gelişmelerin, günümüz dünyasının karmaşık bir yapıya bürünmesine sebep olduğunu, bu karmaşık ve değişen durumun ise insanların sahip olduğu değerleri etkilediğini belirtmiştir. Değerlerin bireyler tarafından tanınması, benimsenmesi, kültür aktarıcısı olarak taşınması ve içinde bulunulan döneme göre şekillenmesi konusunda etkili olan önemli etkenlerden biri de eğitimidir. Kavcar (2017), eğitimin en temel işlevinin içinde yaşanan toplumla sağlıklı bir uyum gösterebilecek bireyler yetiştirmek olduğunu ifade etmiştir. Bunun içinde eğitim ve insan bir etkileşim içinde olmalıdır. Bu etkileşim, tarihsel süreç içinde ortaya çıkan sosyal ve millî değerleri kazandırma, içinde yaşanan dönemin gerçeklerini gözler önüne serme ve geleceğe yönelik değer edindirme yoluyla olur. Arslanoğlu'na (2016) göre eğitim-öğretim sürecinin tamamında değerler bulunur. Çünkü eğitimin amacı yalnızca bireylere beceri ve bilgi edindirmek değil değerleri de aktarmaktır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında da eğitim sisteminin temel işlevinin bireye değerlerini kazandırmak ve bireyi bu değerler etrafında etkilemek olduğu belirtilir (MEB, 2019).

“Değer” kavramı üzerine alan yazında farklı tanımlar mevcuttur. İlk kez Znaniecki'nin sosyal bilimlere kazandırdığı bu kavram, Latince “kıymetli olmak” ya da “güçlü olmak” anlamlarını taşıyan “valere” kökünden gelmiştir (Bilgin 1995). Şen'e (2008) göre değerler; genel olarak inanılan, istenilen ve davranışlar için bir ölçüt olarak kabul edilen olgulardır. Robbins'a (1993) göre ise değerler, yaşamımızda neyin doğru veya neyin yanlış olduğu konusundaki inanç ve fikirlerimizdir. Yaşamı daha saygıdeğer kılmak için oluşturulan yargılardır. Arslanoğlu (2016), değerlerin sadece insanla ilgili olduğuna dikkat çeker. Ona göre doğada insan dışında diğer canlılar değerlere sahip değildir. Değerlerde insanın tarihsel süreçler içindeki değişimlerine paralel olarak değişir ve sabit kalmaz. Bu durum ise yeni değerlerin oluşmasına, mevcut değerlerin yeni biçimler kazanmasına yol açar. Kolaç ve Zenci'ye (2015) göre ise söz konusu bu değerlerin bireyler tarafından bilinmesi, benimsenmesi ve kavranması en başta eğitimin temel görevidir. Yukarıda ifade edilen açıklamalardan yola çıkarak değerlerin insanlar arası ilişkileri tanzim etme, tercihte bulunma, başarılı olma vb. süreçlerde mühim bir role sahip olduğu ifade edilebilir. Bu bakımdan değerlerin; bireyin yaşamını şekillendiren, yön veren, millî ve ahlaki kuralları belirleyen özellikler taşıdığı söylenebilir (Kardaş ve Cemal, 2017).

Bireylere kazandırılması amaçlanan değerlerin aktarımı en fazla eğitim-öğretim sürecinde yapılmaktadır. Eğitim-öğretim sürecinde ise en fazla kullanılan yardımcı materyallerin başında ders kitapları gelmektedir. Günümüz dünyasında ders ve çalışma kitapları, hazırlandığı dersin öğretim programını en iyi yansıtan materyal olmanın yanı sıra eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlerin en önemli yardımcılarıdır (Koç ve Can, 2022). Ders kitapları, eğitim-öğretim yaşantıları içerisinde kullanım sıklığı ile vazgeçilmez bir öneme sahiptir (Ülper, 2021). Bir ders kitabının ise ilgili olduğu öğretim programıyla uyum içinde olması ve öğretim programını tamamen kapsamaması gerekir. Öğretim programında bulunan kazanımların ve değerlerin öğrenci tarafından en üst seviyede edinilmesi, ders kitaplarının öncelikli hedefleri arasındadır. Can ve Altınır-Bozlak'a (2023) göre de mevcut öğretim programı çerçevesinde hazırlanan ve öğretmenlerin en önemli öğretim materyallerinden biri olan ders kitaplarının içerdiği unsurların doğru, yerinde ve isabetli olması, öğretim programının başarı düzeyini de önemli ölçüde etkileyecektir. Bundan dolayı bir ders kitabı hazırlanırken temel olarak öğretim programı dikkate alınmalı ve bu doğrultuda ders kitabı hazırlanmalıdır. Can ve Koç'un (2022) belirttiği gibi ders kitapları, barındırdığı metinler başta olmak üzere birçok unsuruyla hâlâ eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlerin en önemli öğretim araçları; öğrencilerin en önemli öğrenme materyalleri ve öğretim programlarının en önemli uygulama sahaları olarak varlığını sürdürmektedir.

Ders kitapları, eğitim-öğretim sürecinin en önemli kaynaklarını oluşturmaktadır (Kaya ve Kardaş, 2019). Ders kitapları, parçası oldukları eğitim sisteminin ve öğretim programının temel amaçları doğrultusunda şekillenen ve içerik kazanan; öğretmen açısından önemi azımsanamayacak bir kılavuz, öğrenci açısından ise terk edilemeyecek öneme sahip bir öğretim materyalidir. Tarihsel süreç içerisinde, özellikle son yıllarda eğitim-öğretim sürecinde kullanılmak üzere birçok araç/gereç veya materyalin ortaya çıkması dahi ders kitaplarının önemini azaltmamış, hiçbir materyal ders kitaplarının taşıdığı işlevi tam olarak karşılayamamış buna karşın ders kitapları ise sahip oldukları önemi ve işlevi korumaya devam etmiştir. Kaya ve Aydın (2023) da değişen şartlar ve gelişen teknolojiye rağmen ders kitaplarının önemini koruduğunu belirtmiştir.

Hazırlanan ders kitabının bireye değerleri benimsetme ve kazandırma bakımından önemli bir işlevi vardır. Bu işlev ise ders kitaplarında yer alan metinler ile sağlanır (Özbay, 2006). Ders kitaplarında yer alan metinlerin bireye değerleri aktarması yönüyle de yeterli olması gerekir (Kardaş ve Cemal, 2017). İlgili dersin öğretim programında bulunan değerlerin tamamını içermeyen, öğrenciye kazandırılması amaçlanan değerleri sezdirip benimsetmeyen, anlam ve kavram karmaşasına sebep olan metinlerin yer aldığı bir ders kitabının değerleri istenen seviyede veya sürede aktarması ve benimsetmesi beklenemez. Bu bakımdan ders kitabında yer alan metinlerin seçimine ayrıca önem verilmesi gerekir.

Bireye en fazla eğitim-öğretim sürecinde, bu süreçte ise ders kitapları ve metinler aracılığıyla yapılan değer aktarımı, sistemli olarak örgün öğretimle verildiği gibi açık öğretim ile de verilmektedir. Örgün öğretimden ayrı olarak açık öğretim, öğretmen ve öğrencinin belli bir mekânda bir arada bulunma zorunluluğunda olmadığı eğitim sistemine verilen addır. Farklı sebeplerden dolayı örgün öğrenime devam edemeyen bireylerin eğitim-öğretim süreçlerinden uzak kalmamaları için oluşturan bir sistemdir (Bulut, 2020). Açık öğretim sürecinde değerlerin benimsetilmesi ve

kazandırılmasında en temel görev ders kitaplarına düşmektedir. Bu anlamda açık öğretim ders kitaplarının hazırlanması süreci ve ders kitaplarındaki metinlerin seçilmesi ayrı bir önem taşımaktadır (Kolaç ve Zenci, 2015). Öğretmenle etkileşim içinde bulunmayan, belli bir eğitim-öğretim mekânına sahip olmayan ve bilgiyi örgün eğitimdeki bireylere kıyasla periyodik zamanlarda almayan bireylerden oluşan açık öğretim sistemi, sürecin büyük bölümünü ders kitapları aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Bu bakımdan ders kitaplarının örgün eğitimde kullanılan ders kitaplarına kıyasla daha zengin bir içeriğe sahip olması, öğretim programında bulunan değerlerin tamamını içermesi, belirsizlikten ve kavram karmaşasından uzak, açıklayıcı ve öğretici yönü yüksek özellikler göstermesi gerekmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde “değerler” veya “değer aktarımı” üzerine birçok çalışmanın yapıldığı tespit edilmiştir (Baki, 2019; Küçüköğlü, Albayrak ve Serin, 2020; Kardaş ve Cemal, 2017; Doğan ve Gülüşen, 2011; Ekinci Çelikpazu ve Aktaş, 2011; Fırat ve Mocan, 2014; İdi Tulumcu ve Tulumcu, 2015; Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013; Susar Kırmızı, 2014; Yaman, Taflan ve Çolak, 2009; Şakiroğlu, 2020). Alan yazında değer aktarımı konusunda hazırlanan çalışmaların sayısında günümüze yaklaştıkça bir artış olduğu saptansa da sayı itibarıyla henüz yeterli düzeyde olmadığı ifade edilebilir. Bu alanda henüz istenilen düzeyde ve sayıda araştırmanın mevcut olmaması Türkçe öğretimi açısından önemli bir eksiklik olarak görülebilir. Çünkü Türkçe öğretimi bireylerin temel becerilerini geliştirmenin yanında, değerlerin kazandırılacağı en temel derslerdendir. (Kardaş ve Cemal, 2017). Alan yazın incelendiğinde ortaokul Türkçe ders kitaplarının (Baki, 2019) ve ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin (Kaşkaya ve Duran, 2017) değer aktarımı bakımından incelendiği tespit edilmiştir. Ayrıca 2014-2015 eğitim-öğretim yılında açık öğretim ortaokulunda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunan değerlerin tespit edildiği (Kolaç ve Zenci, 2015), açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarını çeşitli açılardan incelendiği (Sarıkaya, 2021), açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarını tür ve tema bakımından ele alındığı (Bulut, 2020), açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki mizahi öğelerin incelendiği (Şakiroğlu, 2021) ve açık öğretim ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabını değer aktarımı açısından ele alındığı (Yenen Avcı, 2019) çalışmalara rastlanmıştır. Ancak 2022-2023 eğitim-öğretim yılının açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında bulunan metinleri değer aktarımı açısından inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan söz konusu çalışmanın alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında bulunan değerleri incelemek ve bu değerlerin sınıf seviyelerine göre dağılımını ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında araştırmada esas olarak “açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde hangi değerlere yer verilmiştir?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmanın amacı kapsamında ele alınan alt amaçlar şunlardır:

1. Açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler hangileridir ve bu değerlerin temalara göre dağılımı nasıldır?
2. Açık öğretim ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler hangileridir ve bu değerlerin temalara göre dağılımı nasıldır?
3. Açık öğretim ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler hangileridir ve bu değerlerin temalara göre dağılımı nasıldır?
4. Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan değerlerin genel dağılımı nasıldır?

Yöntem

Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında bulunan değerleri ve bu değerlerin sınıf seviyelerine göre dağılımını incelemeyi amaçlayan bu çalışma tarama modeline göre yapılmıştır. Verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2021) göre doküman incelenmesinde, çalışılması amaçlanan konu veya konularla ilgili bilgi barındıran yazılı materyaller incelenir. Bu incelemelerde, araştırmacılar ulaşmak istediği bilgiye, görüşmelere veya gözlemlere gerek kalmaksızın ulaşabilir. Bu yönüyle doküman incelemesi hem ekonomiktir hem de zamandan tasarruf sağlar.

İnceleme Materyali

Bu araştırmanın inceleme materyalini, 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıfta okutulmakta olan Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. İnceleme kapsamındaki ders kitapları ve bu kitaplarda bulunan metin sayılarıyla ilgili bilgiler Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1: Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarının yayınevine, basım yılına ve okutulduğu yıla ilişkin bilgiler.

Adı	Yayınevi	Basım Yılı	Okutulduğu Öğretim Yılı
Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları	2022	2022-2023
Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları	2022	2022-2023
Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları	2022	2022-2023

İnceleme materyali olan açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında ele alınan metinlere ilişkin sayısal veriler Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2: Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarının sınıf düzeylerine göre ünite ve metin sayısı.

Sınıf Düzeyi	Ünite Sayısı	Metin Sayısı
6. sınıf	8	24
7. sınıf	8	24
8. sınıf	8	24
Toplam	24	72

Tablo 2’de görüldüğü gibi açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan metin sayısı 72’dir. 6.sınıfta 8 ünite, 24 metin; 7. sınıfta 8 ünite, 24 metin; 8. sınıfta 8 ünite, 24 metin yer almaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında açık öğretim ortaokulunda okutulan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki toplam 24 tema ve bu temalarda bulunan toplam 72 okuma metninin değerler bakımından incelenmesiyle sınırlıdır. Açık öğretim ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabı inceleme kapsamının dışında tutulmuştur. Bunun nedeni söz konusu ders kitabının örgün eğitimde de kullanılan ders kitabı olması ve bu nedenle Baki’nin (2019), ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan metin ve şiirlerin değerlerini ele aldığı çalışmasında yer almasıdır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada ilk olarak alan yazın taraması yapılmış, benzer çalışmalar incelenmiştir. Alan yazın taramasından sonra açık öğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam (24+24+24) 72 metin veya şiir içerdiği değerler açısından tek tek incelenmiştir. Araştırma sonucu elde edilen verileri bilimsel bir dikkatle betimlemenin yanında, yorumlanması ve daha sonraki çalışmalara ilişkin birtakım tespitlerde bulunulması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarından elde edilen verilerin toplanmasında Cengiz ve Duran (2017) tarafından hazırlanan “Değer İnceleme Formu (DİF)” kullanılmıştır. Bu form “Yaşayan Değerler Listesi”, “UNESCO Değer Listesi” ve “Rokeach Değer Envanteri”nden alınan toplam 20 değerden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan bu formdaki değerlerin dağılımı Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Araştırmada kullanılan “Değer İnceleme Formu”nda bulunan değerlerin dağılımı.

Yaşayan Değerler Listesinden Seçilen Değerler	UNESCO Değerler Listesinden Seçilen Değerler	Rokeach’ın Değer Sınıflaması’ndan Seçilen Değerler
Alçak Gönüllülük	Aile Birliğine Önem Verme	Arkadaşlık
Barış	Çalışkanlık	Nezaket
Dürüstlük	Dayanışma	
Hoşgörü	Estetik	
İş Birliği	Misafirperverlik	
Mutluluk	Temizlik	
Özgürlük	Vatanseverlik	
Saygı	Yardımseverlik	
Sevgi		
Sorumluluk		
Samimiyet		
Sadelik		

Tablo 3 incelediğinde ölçüt kabul edilen değerler barış, saygı, sevgi, iş birliği, mutluluk, dürüstlük, alçak gönüllülük, sorumluluk, hoşgörü, özgürlük, estetik, dayanışma, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, misafirperverlik, temizlik, yardımseverlik, vatanseverlik, nezaket, arkadaşlık, samimiyet ve sadeliktir. Toplam 22 değerdir. Cengiz ve Duran (2017) “Yaşayan Değerler Listesi”nden samimiyet değerini, söz konusu incelemenin çalışma evreninin soyut düşünme özelliği de dikkate alınarak forma dâhil etmemesine karşın bu çalışmada açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarının incelenmesi sebebiyle samimiyet ve sadelik değeri de forma dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada tespit edilen verilerin incelenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu analizde, elde edilen veriler derin bir işleme tabi tutularak betimsel bir yaklaşımla önceden belirlenen temalar altında sunulması şeklinde gerçekleşmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). İlk olarak betimsel analizin kapsamı oluşturulmuştur. Araştırma sonucu elde edilen verilerin analizinden hareketle tespit edilen değerlerin hangi temalar altında verileceği belirlenmiştir. Bu kapsamda 6, 7 ve 8. sınıflar için ayrı ayrı formlar hazırlanmış ve bu formlar her kitapta yer alan temalara ve metinlerin isimlerine göre sınıflandırılmıştır. Ardından bu kitaplardaki okuma metinleri incelenerek “Değer İnceleme Formu”na işaretlenmiştir. Tüm ders kitapları bu şekilde incelendikten sonra Değer İnceleme Formlarından ulaşılan veriler analiz edilmiş, özetlenmiş sınıf düzeyine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın ardından elde edilen bulgular sınıf düzeyine göre tablolaştırılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metin ve şiirlerde bulunan değerleri tespit etmek amacıyla yapılan çalışmadan elde edilen veriler tablolara dönüştürülüp aşağıda verilmiştir. Bulgular; sınıf seviyeleri doğrultusunda başlıklar şeklinde sunulmuş, son olarak ise genel bulgulara yer verilmiştir.

Açık Öğretim Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan Değerlere İlişkin Bulgular

Açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde Erdemler temasında en fazla estetik ($f=26$) ve yardımseverlik ($f=21$); Kişisel Gelişim temasında estetik ($f=15$), sorumluluk ($f=7$), çalışkanlık ($f=7$) ve vatanseverlik ($f=7$); Millî Mücadele ve Atatürk temasında estetik ($f=22$) ve vatanseverlik ($f=21$) değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Zaman ve Mekân temasında estetik ($f=15$) ve sevgi ($f=6$); Millî Kültürümüz temasında saygı ($f=11$), çalışkanlık ($f=7$) ve alçak gönüllülük ($f=7$); Birey ve Toplum temasında samimiyet ($f=14$) ve iş birliği ($f=13$); Doğa ve Evren temasında estetik ($f=17$) ve dürüstlük ($f=16$); Bilim ve Teknoloji temasında çalışkanlık ($f=11$) ve iş birliği ($f=11$) değerine yer verilmiştir. Bunun yanında 6. sınıf düzeyinde estetik ($f=118$), samimiyet ($f=54$), iş birliği ($f=54$) ve sorumluluk ($f=53$) en fazla kullanılan değerdir. Ayrıca 6. sınıf düzeyinde barış, misafirperverlik, temizlik ve sadelik değerine hiç yer verilmez iken özgürlük ($f=8$), arkadaşlık ($f=12$) ve alçak gönüllülük ($f=17$) en az yer verilen değerler olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4: Açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler.

Değerler	Erdemler	Kişisel Gelişim	Millî Mücadele ve Atatürk	Zaman ve Mekân	Millî Kültürümüz	Birey ve Toplum	Doğa ve Evren	Bilim ve Teknoloji	Toplam
Barış	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saygı	11	2	9	6	11	2	-	5	46
Sevgi	14	-	4	4	4	6	3	-	35
İş birliği	15	5	2	-	1	13	7	11	54
Mutluluk	8	1	3	4	2	6	2	4	30
Dürüstlük	11	2	1	4	4	1	16	2	41
Alçak gönüllülük	7	-	1	-	7	1	-	1	17
Sorumluluk	14	7	6	1	4	10	3	8	53
Hoşgörü	11	-	-	-	1	-	-	-	12
Özgürlük	3	2	2	-	-	1	-	-	8
Estetik	26	15	22	15	6	7	17	10	118
Dayanışma	16	4	5	-	1	8	7	5	46
Aile Birliği	1	-	-	1	2	6	-	-	10
Çalışkanlık	3	7	1	-	7	5	4	11	38
Misafirperverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	21	1	3	1	-	4	2	5	37
Vatanseverlik	4	7	21	-	6	-	-	-	38
Nezaket	14	3	8	3	6	5	2	5	46
Arkadaşlık	6	1	2	-	1	-	-	2	12
Samimiyet	13	5	6	1	5	14	8	2	54
Sadelik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	198	62	96	40	68	89	71	71	695

Açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerlere ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları şu şekildedir:

Saygı değerine yer veren ifade:

“Ancak birbirinize saygı ve sevginizin azaldığını görmek beni yaralar ve sürekli tedirgin eder.”

Sevgi değerine yer veren ifade:

“Bana haksızlık ettiğinizi anlayınca açıklamaktan çekinmeyin. Özür dileyişiniz size olan sevgimi azaltmaz; tersine, beni size daha çok yaklaştırır.”

İş birliği değerine yer veren ifade:

“Meclisimiz tek yürek, tek vücut olarak büyük bir cesaretle darbeye karşı haysiyetli bir duruş sergilemiştir. Darbecilere gereken cevabı, dünyaya da gereken mesajı vermiştir.”

Mutluluk değerine yer veren ifade:

“Atatürk, bu eski çıplak topraklar üzerindeki meyve bahçesi hâline gelmiş olan bu yerlere neşe ile bakıyordu”.

Dürüstlük değerine yer veren ifade:

“Yüzde yüz dürüst davranmadığımı görünce ürkmeyin. Beni köşeye sıkıştırmayın; yalana sığınmak zorunda kalırım.” “Koyduğumuz kurallar ve yasakların hepsini beğendiğimi söyleyemem. Ancak hiç kısıtlanmayınca ne yapacağımı şaşırıyorum.”

Alçak gönüllülük değerine yer veren ifade:

“Sadrazam ısrar etti, tekrar sordu. Kaftanın ne olduğunu bir türlü anlayamadı. Muhsin Çelebi, yaptığı ile iftihar edecek kadar küçük ruhlu değildi.”

Sorumluluk değerine yer veren ifade:

“Muhsin Çelebi sadrazamın emri üzerine saraya gelir. Muhsin Çelebi'ye elçilik görevinden söz eder, o da bu görevi devleti için kabul eder.”

Hoşgörü değerine yer veren ifade:

“Mektubu şaha verdiğini, hiçbir hakarete uğramadığını, şahın müsaadesine tenezzül etmeden habersiz kalkıp İstanbul'a döndüğünü söyledi.”

Özgürlük değerine yer veren ifade:

“Oyunda, arkadaşlıkta ve uğraşlarımda özgürlük tanıyın. Beni her yerde, her zaman koruyup kollamayın. Davranışlarımla sonuçları kendim görürsem daha iyi öğrenirim. Bırakın kendi işimi kendim göreyim. Büyüdüğümü başka nasıl anlarım?”

Estetik değerine yer veren ifade:

“Şekillerin geometrisi gövdem, her yerim Boğazım az yağlandığı için gıcırdar. Uzamaz, elastiki değil esnemelerim.”

Dayanışma değerine yer veren ifade:

“Bu zor anımızda Türkiye'nin ve aziz milletimizin yanında duran, destek mesajlarını ileten tüm dost ve kardeş ülkeleri de buradan selamlıyoruz.”

Aile birliği değerine yer veren ifade:

“Sağ çıkıp günlük savaştan/Evin yolunu tutmuşum/ Yemek yedik, çocuklarım uyudu.”

Çalışkanlık değerine yer veren ifade:

“Demek ki bir pastanın soframıza kadar gelmesinde bile binlerce insan çalıştırmış.”

Yardımsızlık değerine yer veren ifade:

“Türkiye'de, Kızılay ve Türkiye Diyanet Vakfı başta olmak üzere birçok vakıf ve yardım kuruluşları, düzenledikleri organizasyonla hayırseverlerin yardımıyla toplanan yaklaşık 1 milyon hisse kurbanını, dünyanın birçok noktasındaki 25 milyonun üzerinde mazlumun sofrasına ulaştıracak.”

Vatanseverlik değerine yer veren ifade:

“Milletimiz, bütün dünyaya örnek olacak şekilde darbenin karşısında durmuş ve kanlı darbe girişimini engellemiştir. Türkiye Cumhuriyeti'ni ve kurumlarını canı pahasına koruyan bu aziz millet her türlü övgü ve takdiri ziyadesiyle hak etmektedir.”

Nezaket değerine yer veren ifade:

“Köylüler, ihtiyar adamın etrafına toplanıp özür dilemişler. Sen haklı çıktın. Atının kaybolması bir talihsizlik değil âdeta bir devlet kuşu oldu senin için.”

Arkadaşlık değerine yer veren ifade: “Bu at, bir at değil benim için... Bir dost. İnsan dostunu satar mı?”

Samimiyet değerine yer veren ifade:

“Bana verdikleriniz yanında benden istediklerinizin çok olmadığını da biliyorum.”

Açık Öğretim Ortaokulu 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan Değerlere İlişkin Bulgular

Açık öğretim ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler Tablo 5'te verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde Millî Kültürümüz temasında en fazla yer verilen değerler estetik (f=57) ve vatanseverliktir (f=14). Erdemler temasında en fazla yer verilen değerler estetik (f=27) ve sevgi (f=14); Millî Mücadele ve Atatürk temasında vatanseverlik (f=43) ve estetik (f=33); Kişisel Gelişim temasında estetik (f=11) ve çalışkanlık (f=8); Okuma Kültürü temasında estetik (f=15) ve nezaket (f=15); Doğa ve Evren temasında estetik (f=31); Zaman ve Mekân temasında estetik (f=19) ve nezaket (f=7); Sanat temasında estetik (f=6) ve mutluluk (f=4) değerlerine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra 7.

sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitabında estetik ($f=199$), sevgi ($f=73$), saygı ($f=61$) ve vatanseverlik ($f=57$) en fazla kullanılan değerdir. Ayrıca 7. sınıf düzeyinde aile birliği, temizlik ve sadelik değerine hiç yer verilmez iken barış ($f=1$), misafirperverlik ($f=4$) ve alçak gönüllülük ($f=8$) en az yer verilen değerler olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5: Açık öğretim ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler.

Değerler	Milî Kültürümüz	Erdemler	Milî Mücadele ve Atatürk	Kişisel Gelişim	Okuma Kültürü	Doğa ve Evren	Zaman ve Mekân	Sanat	Toplam
Barış	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Saygı	13	5	17	7	12	-	4	3	61
Sevgi	5	14	30	4	9	5	4	2	73
İşbirliği	2	-	10	6	-	5	-	-	23
Mutluluk	2	8	6	4	5	5	4	4	38
Dürüstlük	4	4	1	3	-	-	-	-	12
Alçak gönüllülük	1	2	-	2	-	-	1	2	8
Sorumluluk	4	2	7	6	6	5	3	1	34
Hoşgörü	-	6	1	2	1	-	-	-	10
Özgürlük	-	-	5	-	4	-	-	1	10
Estetik	57	27	33	11	15	31	19	6	199
Dayanışma	3	-	10	4	-	4	-	2	23
Aile Birliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çalışkanlık	4	2	-	8	13	5	-	3	35
Misafirperverlik	1	-	1	2	-	-	-	-	4
Temizlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımsızlık	2	1	5	5	-	3	-	-	16
Vatanseverlik	14	-	43	-	-	-	-	-	57
Nezaket	3	8	12	7	15	2	7	2	56
Arkadaşlık	1	7	2	3	1	-	-	-	14
Samimiyet	2	12	14	4	13	3	6	1	55
Sadelik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	118	98	198	78	94	68	48	27	729

Açık öğretim ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerlere ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları şu şekildedir:

Barış değerine yer veren ifade:

“Daima iddia ettiğim üzere, bu nüfuzunuz, şahsınıza dayanacak olan gelecek barışın en önemli etkeni olacaktır.”

Saygı değerine yer veren ifade:

“Onun, dokuzuncu ve on birinci yüzyıllar arasında Türkistan’da, Sir-Derya Nehri’nin Aral Gölü’ne döküldüğü yerde doğduğu, Ürgeç Dede adında bir oğlu olduğu, Oğuz Türklerinden büyük saygı gördüğü, bu bölgelerde hüküm süren Türk hakanlarına akıl hocalığı ve danışmanlık ettiği destanlarından anlaşılmaktadır.”

Sevgi değerine yer veren ifade:

“Sevgileri yarınlara bıraktınız/Çekingen, tutuk, saygılı.”

İşbirliği değerine yer veren ifade:

“Bu millet omuz omuza savaşmasını bildiği kadar, el ele verip çalışmasını da bilmektedir. Hepiniz sağ olun, var olun...”

Mutluluk değerine yer veren ifade:

“Hayatınızı yaşadığınız yıllar boyunca uzatabilmek için her anınızı gülerek geçirmeniz lazımdır.”. “Demek ki ister kız olsun, ister erkek evlâdın hayırlısı her şeyden üstünmüş... Beni mutlu ettin kızım. Sağol.”

Dürüstlük değerine yer veren ifade:

“Dede Korkut destanlarının kahramanları, iyiliği ve doğruluğu öğütler.”. “Hile-hurda bilmezler, tok sözlü, sözlerinin eridirler.”

Alçak gönüllülük değerine yer veren ifade:

“Ne yap yap oğlunu bir an evvel Avrupa’ya gönder diyor, o benden alacağını aldı.” Benden alacağını aldı. İstikamet Avrupa müzeleri. Marş, marş.”

Sorumluluk değerine yer veren ifade:

“Yurt savunmasında kadın, erkek sözü olmaz ana... Hele yurt tehlikede ise bu hiç aranmaz... Sadece bunu yapabilecek güce ve cesarete sahip olmak yeter de artar bile... Ben de bir Türk kızıyım. Yılmam, korkmam hiçbir şeyden...”

Hoşgörü değerine yer veren ifade:

“Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir. Çünkü güler yüzlü insanlar her kusuru hoş gören, affeden insanlardır”.

Özgürlük değerine yer veren ifade:

“Bu günden sonra ben de yurt için, bayrak için, özgürlük için savaşanların arasına kavuşacağım.”. “Bugün yurdun kurtuluşu için nasıl ki el ele veriyorsak, yarın da yurt kalkınması için böyle el ele vereceğiz.”

Estetik değerine yer veren ifade:

“Artık erişmeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli, hem yaşlı dinliyordu; geçmiş günleri, kat ettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla sarsıla dinliyordu.”

Dayanışma değerine yer veren ifade:

“Türk milletinin birlik ve beraberliğini, millî dayanışmayı, el ele tutuşmayı telkin eder.”

Çalışkanlık değerine yer veren ifade:

“Okuması da çalışması gibiydi; eline aldığı kitabı, eğer ilginç buldu ise bitirmeden bırakmazdı.”. “48 saat uyumadan çalışabilen Atatürk'ün ilgi duyduğu bir eseri uyumadan bir hamleyle bitirmesini doğal saymak gerekir.”

Misafirperverlik değerine yer veren ifade:

“Son Anadolu gezimde, sizden gördüğüm iyi kabulün, görüşmelerimizin, bana gösterilen yakınlık ve itimadın hatıralarını birlikte götürmek üzere, yarın Anadolu'dan ayrılıyorum. Ne kadar duygulandığımı arz edemem.”

Yardımsızlık değerine yer veren ifade:

“Güçsüzlerin, çaresizlerin, her zaman yanındadır.”. “...Lösemili çocuklara yardım etmek, kendini hayvanlara adamak gibi her şey olabilir.”

Vatanseverlik değerine yer veren ifade:

“Dede Korkut'u ve onun millî destanlarını, Anadolu Türklüğünü millî ruh ve heyecanla aydınlatan güçlü bir ışık sayıyor ve onunla övünüyoruz.”. “Vatan aşkı, özgürlük aşkı, bayrak aşkı... Vatan deyince ruhum, benliğim titriyor, özgürlük deyince kabıma sığmıyor, taşmak coşmak istiyorum...”

Nezaket değerine yer veren ifade:

“Misafiri varsa onu randevusuna gecikmeyecek şekilde nezaketle uğurlar.”

Arkadaşlık değerine yer veren ifade:

“Misafiri varsa onu randevusuna gecikmeyecek şekilde nezaketle uğurlar; sokaktaki karşılaşmaları dostça vakit geçirmeden geçirir.”

Samimiyet değerine yer veren ifade:

“O zaman gördü ki küçük çocuk, memleketlisi, minimini yavru ağlıyor... Sessizce titreye titreye ağlıyor. Yanaklarından gözyaşları birbiri arkasına, 'temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları dışarının rengini, geçilen manzaraları içine alarak nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağırının sarsıntılılarıyla yerlerinden oynayarak, vuruşarak içlerinde güneşli mavi gök, pırıl pırıl akıyor.”

Açık Öğretim Ortaokulu 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan Değerlere İlişkin Bulgular

Açık öğretim ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde Doğa ve Evren temasında en fazla yer verilen değerler estetik (f=12), samimiyet (f=5) ve iş birliğidir (f=5). Millî Kültürümüz temasında en fazla estetik (f=25) ve vatanseverlik (f=12); Erdemler temasında sevgi (f=12), estetik (f=12) ve arkadaşlık (f=12); İletişim temasında estetik (f=24), nezaket (f=19) ve samimiyet (f=18); Milli Mücadele temasında vatanseverlik (f=37) ve estetik (f=21); Okuma temasında sevgi (f=22) ve estetik (f=22); Sanat temasında samimiyet (f=101) ve estetik (f=31); Zaman ve Mekân temasında estetik (f=22), sevgi(f=22) ve samimiyet (f=22) değerlerine yer verilmiştir. Bunun yanında 8. sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitabında samimiyet (f=184), estetik (f=173), sevgi (f=92) ve saygı (f=62) en fazla kullanılan değerdir. Ayrıca 8. sınıf düzeyinde barış, misafirperverlik ve sadelik değerine hiç yer verilmez iken temizlik (f=1), aile birliği (f=3) ve özgürlük (f=6) en az yer verilen değerler olarak tespit edilmiştir.

Tablo 6: Açık öğretim ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerler.

Değerler	Doğa ve Evren	Millî Kültürümüz	Erdemler	İletişim	Millî Mücadele	Okuma	Sanat	Zaman ve Mekân	Toplam
Barış	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saygı	1	6	6	7	14	10	7	11	62
Sevgi	4	7	12	12	13	22	7	15	92
İş birliği	5	1	4	-	9	-	3	6	28
Mutluluk	3	5	5	10	3	10	3	13	52
Dürüstlük	2	-	3	5	1	5	9	2	27
Alçak gönüllülük	-	-	1	5	4	9	5	-	24
Sorumluluk	3	1	7	5	5	9	3	9	42
Hoşgörü	1	-	2	3	-	2	-	-	8
Özgürlük	1	2	-	-	3	-	-	-	6
Estetik	12	25	12	24	21	22	35	22	173
Dayanışma	4	4	6	-	11	1	-	6	32
Aile Birliği	-	2	1	-	-	-	-	-	3
Çalışkanlık	2	7	7	-	5	-	-	4	25
Misafirperverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Yardımsızlık	-	2	8	3	11	-	1	8	33
Vatanseverlik	-	12	-	-	37	-	-	-	49
Nezaket	1	4	6	19	6	10	4	6	56
Arkadaşlık	1	2	12	12	3	5	-	5	40
Samimiyet	5	11	5	18	9	20	101	15	184
Sadelik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	45	91	97	123	156	125	178	122	937

Açık öğretim ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan değerlere ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları şu şekildedir:

Saygı değerine yer veren ifade:

“Yaşamın dokusunu insan ilişkileri oluşturur. İnsanlar, çoğunlukla birbirlerini adam yerine koyuyor, değer veriyorlarsa o toplumda insanlar daha az stresli, daha güler yüzlü olurlar. Birbirlerini adam yerine koymayan, değer vermeyen insanların çoğunlukta olduğu toplumlarda ise stres yüksektir.”

Sevgi değerine yer veren ifade:

“Dünya ancak sevgiyle, dostlukla güzelleşiyor.”

İş birliği değerine yer veren ifade:

“Böylece onunla toplu çalışma, toplu başarıya kararı aldık. Bu iş imeceyle yapılır. Çocukları imeceye çağırdık.”

Mutluluk değerine yer veren ifade:

“Bu caddede ancak mesut dolaşılabilir. Yalnız bu caddede bulunmak insanı mesut etmeye kâfidir. Yaşadığımı, ben de saadetimi düşünmeliyim. Şu kadar dükkânın içinde elbette beni de mesut, hiç olmazsa memnun edebilecek şeyler satanlar da yok değil ya!”

Dürüstlük değerine yer veren ifade:

“Doğru! Benim esasen hayatta hiçbir iddiam olmadı ki!”. “Birden fotoğrafçı siyah örtüsünü başından atarak doğruldu. Yüzü hatta biraz terlemişti, ümitsiz bir tavırla, ‘Beyim mazur görün, sizin fotoğrafınızı çekemeyeceğim.’ dedi.”

Alçak gönüllülük değerine yer veren ifade:

“Benimle bir akran gibi konuşan bu zayıf ve sarışın adam şu dakikada oynamakta olduğu muazzam tarihi rolün heybetini benim kadar hissediyor mu? Hayır, her büyük adam gibi Mustafa Kemal Paşa’da da yıldızının parıltısıyla kamaşmamış ve talihinin heyecanlı aşkından habersiz bir sadelik ve bir alışkanlık var.”. “Kaç yıldır kalbimizi ve beynimizi saran o korkunç millî meselelerden hiçbirine dokunmak istemiyordu. Belki bu bir çeşit alçakgönüllülüktür.” “Bir milletin yetiştirdiği en büyük çocuğu ile o milletin kendi hâlinde bir küçük hikâyecisinin Amerika’daki bir cemiyette buluşmaları küçük hikâyeci için ne bulunmaz şerefli bir fırsattır.”

Sorumluluk değerine yer veren ifade:

“İşin içine çocukları katacağız. Resimlemeyi çocuklar yapacak senin denetiminde. Kim yapıtına saldırır ki? Kim yapıtına afişlere yapılanı yapar ki? Çocukları iyi tanırım. Onlar hem çok üretken hem de böyle durumda koruyucu, kollayıcı ohurlar dedim.”

Hoşgörü değerine yer veren ifade:

“En sonunda sabrı tükenip öksürüyor. Osman dört dönüyor. Yerden bir çubuk alıp gürlütle kırıyor. Yemek yiyenler oralı değil. Sonra Osman kırdığı çubukla tozlara daireler, çizgiler çiziyor. Çubuğu olanca gücüyle toprağa sürüyor. Çubuğun toprağa sertçe sürülmesinden çıkan sesler... Osman muradına eremiyor. Yemek yiyenler konuşup gülsüyorlar. Osman sinirleniyor. Habire çubuğu toprağa sürüyor.”

Özgürlük değerine yer veren ifade:

“Taşıp yirmi yaş dileklerinden Ufuk ufuk süzülen Bir gemiyim ben... Rüzgârsız kalabilirim. Yelkensisiz olabilirim... Bayraksız olamam!”

Estetik değerine yer veren ifade:

“Kıpkırmızı bir ateş yuvarlağını andıran güneş karşı dağların ardından çıktı... Ekin saplarından, destelerden usul usul, incecik, gözle görülür görülmez bir buğu yükseliyor. Gökte parça parça ak bulutlar dönüyor...”

Dayanışma değerine yer veren ifade:

“Biz kamulaştırmak için istedikleri rakamı verdiğimizde biraz fazlasını istemekteler. Eğer bize biraz daha destek verirseniz burayı alarak ‘Reşat Nuri Güntekin Edebiyat Müzesi’ şeklinde halkımızın hizmetine sunmayı hedefliyoruz.”

Aile birliği değerine yer veren ifade:

“Ve beni maziye götüren bir el, eski günlerimiz, sessiz ve güzel... Bulduğum kayıplar, her günkü yerin, işte konsol, ayna, köşe minderin, seccaden, tesbihin, namaz başörtün. Bir şey değişmemiş, sanki daha dün.”

Çalışkanlık değerine yer veren ifade:

“Zayıf, çelimsiz fakat gözü kara, çalışkan, bir çocuk olan Osman daha o yaşlarda, sorumluluğunu bilmekte, tarlada çalışmak ve babasına destek olmak istemektedir.”

Temizlik değerine yer veren ifade:

“Bulduğumuz oda her türlü gösteriştan uzak fakat düzgün döşenmiş, rahat ve temizdir”.

Yardımsızlık değerine yer veren ifade:

“Osman... Osman’ım, böyle yaya gidip gelme. Seni atın üstüne bindireyim.” Kaldırdı atın üstüne koydu. Osman atı sürdü.”

Vatanseverlik değerine yer veren ifade:

“Burada Türk komuta heyetinin müthiş bir direnci ve inadı da söz konusudur; komutandan neferine kadar tümü şehit düşen 57. Alay gibi... Çanakkale müstakil olarak Cihan Harbi’nden mağlup olarak çıkacak Türk İmparatorluğu için abidevi bir savaştı. Bunu bugün de görüyoruz, oraya gidenler hissedyorlar.”

Nezaket değerine yer veren ifade:

“Asansöre binip birbirlerinin yüzüne bakıp hiçbir şey söylemeyen insanların bulunduğu ortamlarda da iletişim vardır; bunlar, ‘Adam yerine koymaya değmezsin.’. ‘Umurumda değilsin.’, türünden mesajlardır. Ne var ki bu tür mesajlar, uygar toplumlardaki insanların birbirlerine verecekleri mesajlar değildir.”. “Dünyayı başının üstünde taşıyan o heybetli adam, sizi çoktan tanıdığınız bir dost hâliyle karşılıyor, gülümseyerek elinizi sıkıyor ve en ikramcı bir ev sahibi nezaketiyle size oturmak için odasının en rahat koltuğunu gösteriyor.”

Arkadaşlık değerine yer veren ifade:

“Dostluk! Güzel bir sözcük. Neler söylenmemiş, neler yazılmamış bu konuda. Ne desem eski ne yazsam boş. Kişi, kendini bildiğinden bu yana dostluğu öteki duygularından üstün tutmuş. Dost bildiğine sarılmış dört elle. Dostunu dünyanın en çok güvenilir, en çok inanılır kişisi bellemiş. Çoğu kez düş kırıklığına uğramışsa da gene de dostluk sürüp gelmiş bugüne dek. Yarınlar da kalıp gidecek.”

Samimiyet değerine yer veren ifade:

“Oysa annesinin yüreği bir başka türlü çarpmaktadır. Büyüme çağındaki çocuğunu sabahları uyandırmaya kıyamaz, işe gitmesine gönlü elvermez. O sabahta, kocasının uyarılarına rağmen oğlunu uyandırmaya kıyamaz.”

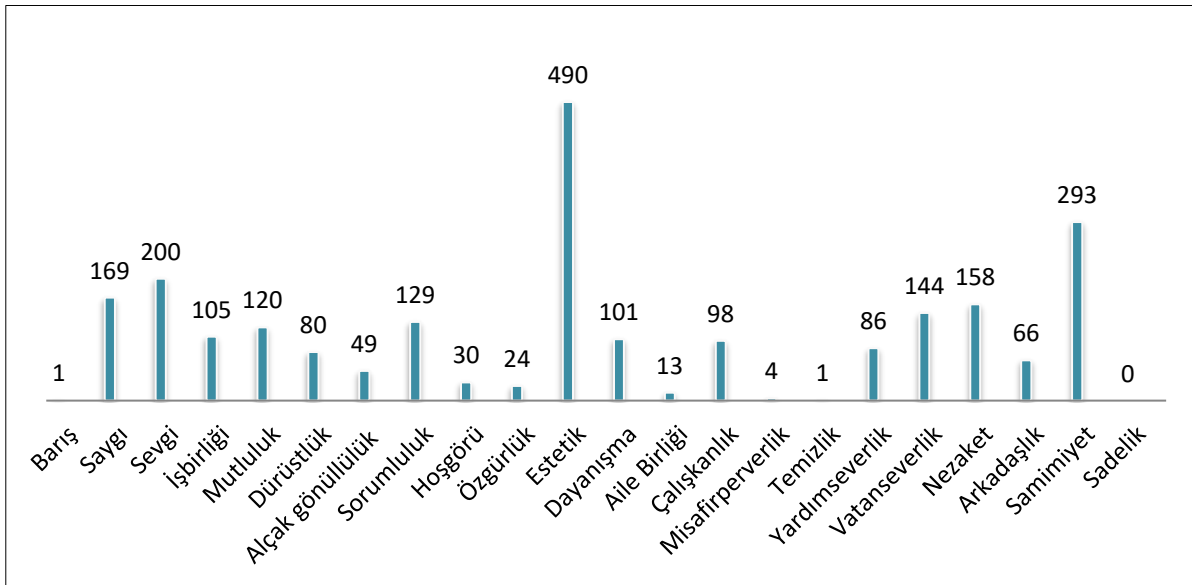
Açık Öğretim Ortaokulu 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Değerlere İlişkin Bulguların Genel Toplamı

Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan değerlerin genel toplamı Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 7: Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan değerler.

Değerler	6.sınıf	7.sınıf	8.sınıf	Genel Toplam
Barış	-	1	-	1
Saygı	46	61	62	169
Sevgi	35	73	92	200
İş birliği	54	23	28	105
Mutluluk	30	38	52	120
Dürüstlük	41	12	27	80
Alçak gönüllülük	17	8	24	49
Sorumluluk	53	34	42	129
Hoşgörü	12	10	8	30
Özgürlük	8	10	6	24
Estetik	118	199	173	490
Dayanışma	46	23	32	101
Aile Birliği	10	-	3	13
Çalışkanlık	38	35	25	98
Misafirperverlik	-	4	-	4
Temizlik	-	-	1	1
Yardımsızlık	37	16	33	86
Vatanseverlik	38	57	49	144
Nezaket	46	56	56	158
Arkadaşlık	12	14	40	66
Samimiyet	54	55	184	293
Sadelik	-	-	-	-
Toplam	695	729	937	2361

Tablo 7 incelendiğinde açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla estetik ($f=118$), iş birliği ($f=54$) ve samimiyet ($f=54$); en az ise özgürlük ($f=8$), aile birliği ($f=10$), hoşgörü ($f=12$) ve arkadaşlık ($f=12$) değerlerine yer verilmiştir. Barış, misafirperverlik, temizlik ve sadelik değerlerine ise hiç yer verilmemiştir. Açık öğretim ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla estetik ($f=199$), sevgi ($f=73$) ve saygı ($f=61$); en az ise barış ($f=1$), misafirperverlik ($f=4$) ve alçak gönüllülük ($f=8$) değerlerine yer verilmiştir. Aile birliği, temizlik ve sadelik değerlerine ise hiç yer verilmemiştir. Açık öğretim ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla samimiyet ($f=184$), estetik ($f=173$) ve sevgi ($f=92$); en az ise temizlik ($f=1$), aile birliği ($f=3$) ve özgürlük ($f=6$) değerlerine yer verilmiştir. Barış, misafirperverlik ve sadelik değerlerine ise hiç yer verilmemiştir.

Şekil 1: Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan değerlerin dağılımı.

Şekil 1 incelendiğinde açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları düzeyindeki değerlerde genel olarak estetik ($f=490$), samimiyet ($f=293$), sevgi ($f=200$), saygı ($f=169$), nezaket ($f=158$) ve vatanseverlik ($f=144$) değeri ile en fazla; barış ($f=1$), temizlik ($f=1$), misafirperverlik ($f=4$) ve aile birliği ($f=13$) değeri ise en az yer alan değerlerdir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma ile açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarının içerdiği metin ve şiirlerin ölçüt kabul edilen değerleri içerip içermediği, içerdiyse hangi yoğunlukta içerdiği sorularına cevap aranmıştır. İnceleme kapsamına açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları alınmış ve araştırma kapsamında elde edilen verilerden hareketle sonuçlara yer verilmiştir.

Açık öğretim ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı incelendiğinde en fazla estetik ($f=118$), iş birliği ($f=54$) ve samimiyet ($f=54$); en az ise özgürlük ($f=8$), aile birliği ($f=10$), hoşgörü ($f=12$) ve arkadaşlık ($f=12$) değerlerine yer verildiği görülmektedir. Barış, misafirperverlik, temizlik ve sadelik değerlerine ise hiç yer verilmemiştir. Baki'nin (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında ise 6. sınıf düzeyinde en fazla sevgi ($f=197$), estetik ($f=136$), nezaket ($f=133$) ve çalışkanlık ($f=129$) değerlerine yer verildiği; bunun yanında misafirperverlik ve sadelik değerine hiç yer verilmediği; temizlik ($f=5$), hoşgörü ($f=5$) ve barış'ın ($f=9$) ise en az yer verilen değerler olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu iki çalışmanın sonuçları itibariyle genel olarak örtüşmediği söylenebilir. Çelikpazu ve Aktaş (2011), ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri değer iletimi açısından ele aldıkları çalışmalarında ise 6. sınıf düzeyinde en fazla; sevgi (%8,51), çalışkanlık (%6,91), cesaretli olma (%5,85), sorumluluk (%5,85), başarı (%5,31), özgürlük (%4,78) değerlerine yer verildiğini tespit etmişlerdir. Bu sonuçlarla söz konusu çalışma örtüşmemektedir. Şakiroğlu (2020) ise 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabını değer aktarımı yönüyle incelediği çalışmasında ulaştığı bulgulara göre 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında bulunan 10 kök değer, incelenen ders kitabında yer alan metinlerde toplamda 163 kez yer almıştır. Vatanseverlik, sevgi ve yardımseverlik en çok yer alan değerler olurken adalet ve dürüstlük değerlerine çok az yer verildiğini tespit etmiştir. Ölçüt alınan değerler farklılık göstermekle birlikte bu çalışmada da kök değerlerin dengeli ve orantısız olarak dağıtılmadığı söylenebilir. Bu yönüyle ilgili çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Açık öğretim ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında ise en fazla estetik ($f=199$), sevgi ($f=73$) ve saygı ($f=61$); en az ise barış ($f=1$), misafirperverlik ($f=4$) ve alçak gönüllülük ($f=8$) değerlerine yer verilmiştir. Aile birliği, temizlik ve sadelik değerlerine ise hiç yer verilmemiştir. Bununla birlikte Baki'nin (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında 7. sınıf düzeyinde estetik ($f=453$), samimiyet ($f=152$) ve vatanseverlik ($f=133$) en fazla kullanılan değerlerdir. 7. sınıf düzeyinde sadelik ($f=1$), misafirperverlik ($f=3$), özgürlük ($f=4$) ve barış ($f=6$) ise en az yer verilen değerler olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmadan farklı olarak 7. sınıf düzeyinde Baki'nin (2019) çalışmasında bütün değerlere farklı sayılarda da olsa yer verilmiştir. Buna karşın iki çalışmanın bulguları yönünden genel olarak örtüşmediği söylenebilir. Çelikpazu ve Aktaş'ın (2011) çalışmalarında ise 7. sınıf düzeyinde en fazla; sevgi (%10,84), dayanışma ve yardımlaşma (%8,42), iyilikseverlik (%6,02), çalışkanlık/azim/kararlılık (%6,02), başarı (%4,81), öz güven (%4,81), sanata ve sanatçıya duyarlı (%4,81), şefkatli ve merhametli olma (%3,61), saygı (% 3,61), cesaret (%3,61), sorumluluk (%3,61) değerlerine yer verildiğini tespit etmişlerdir. Bu bulgular ilgili araştırmanın sonuçlarıyla kısmen örtüşmektedir.

Açık öğretim ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla samimiyet ($f=184$), estetik ($f=173$) ve sevgi ($f=92$); en az ise temizlik ($f=1$), aile birliği ($f=3$) ve özgürlük ($f=6$) değerlerine yer verilmiştir. Barış, misafirperverlik ve sadelik değerlerine ise hiç yer verilmemiştir. Bununla birlikte Baki'nin (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında 8. sınıf düzeyinde estetik ($f=231$), sevgi ($f=205$), çalışkanlık ($f=143$) ve saygı ($f=113$) en fazla kullanılan değerlerdir. Ayrıca 8. sınıf düzeyinde barış ($f=1$), sadelik ($f=4$) ve alçak gönüllülük ($f=6$) en az yer verilen değerler olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmadan farklı olarak 8. sınıf düzeyinde Baki'nin (2019) çalışmasında incelenen bütün değerlere sayıları farklılık gösterse de belli sayılarda yer verilmiştir. Bunun yanında iki çalışmanın ulaştığı sonuçlar bakımından genel olarak örtüşmediği söylenebilir. Çelikpazu ve Aktaş'ın (2011) çalışmalarında ise 8. sınıf düzeyinde en fazla; sevgi (% 11,47), çalışkanlık/azim/kararlılık (%8,19), kendini tanıma/değerli hissetme (%8,19), bilimsellik/akılcılık (%6,55), dayanışma/yardımlaşma (%4,91), uygarlık (%4,91), sorumluluk (%4,91), sanata ve sanatçıya düşman (%4,91), saygı (%3,27), barış (%3,27), özgürlük(%3,27) değerlerine yer verildiğini tespit etmişlerdir. Bu bulgular söz konusu çalışmanın sonuçlarıyla kısmen örtüşmektedir.

Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf düzeyindeki değerlerde genel olarak estetik ($f=490$), samimiyet ($f=293$), sevgi ($f=200$), saygı ($f=169$), nezaket ($f=158$) ve vatanseverlik ($f=144$) değeri ile en fazla; barış ($f=1$), temizlik ($f=1$), misafirperverlik ($f=4$) ve aile birliği ($f=13$) değeri ise en az yer alan değerlerdir. Baki'nin (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında ise 6, 7 ve 8. sınıf düzeyindeki değerlere bütün olarak bakıldığında estetik ($f=820$), sevgi ($f=498$), nezaket ($f=302$), çalışkanlık ($f=351$), vatanseverlik ($f=315$) ve mutluluk ($f=289$) değeri en fazla; sadelik ($f=5$), barış ($f=16$), alçakgönüllülük ($f=27$), özgürlük ($f=26$) ve hoşgörü ($f=28$) değeri ise en az yer verilen değerlerdir. İki çalışmanın sonuçlarına bakıldığında kısmen örtüştüğü ifade edilebilir. Sınıf düzeyine göre değerlerin aktarımı incelendiğinde; 5. sınıftan 6. sınıfa doğru bir düşüş olduğu, 7. sınıf düzeyinde en yüksek seviyeye ulaştığı, 7 ve 8. sınıf düzeyinde aktarılan değerlerin sıklığının ise birbirine yakın olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamındaki ders kitaplarına ilişkin bulgular bütün olarak incelendiğinde ders kitaplarında en fazla aktarılan değerler; estetik, sevgi, nezaket, çalışkanlık, vatanseverlik ve mutluluk iken en az aktarılan değerler ise barış, sadelik, alçakgönüllülük, hoşgörü ve özgürlüktür. Kaşkaya ve Duran (2017) ilkököl Türkçe ders kitaplarını içerdikleri değerler bakımından inceledikleri çalışmalarında ders kitaplarındaki metinlerde en çok yer alan değerlerin sırasıyla sevgi, yardımseverlik, vatanseverlik, paylaşma ve saygı değerleri olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada ders kitaplarında en az yer alan değerlerin ise barış, sabır, özsaygı, merhamet, büyüklerimiz, adalet, vefa ve hoşgörü değerleri olduğu görülmektedir. İki çalışma en fazla yer verilen değerler arasında vatanseverlik, sevgi ve saygı; en az yer verilen değerler arasında barış olması yönüyle benzerlik gösterir. Şen (2008:763), ders kitaplarındaki metinlerin en çok sevgi, duyarlılık ve vatanseverlik değerlerini

iletildiğini, misafirperverlik, aile birliğine önem verme ve barış değerlerinin ise en az iletildiğini belirtmektedir. Bu yönüyle çalışmanın sonuçları ilgili incelemenin bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada da en çok tespit edilen değerlerden biri sevgidir. En az yer verilen değerler olan barış, misafirperverlik ve aile birliği de iki çalışmada benzerlik gösterir. Çetin (2022), 7. sınıf Türkçe ders kitabını incelediği çalışmasında kök değerler içinde yer alıp araştırılan saygı, sevgi, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik değerlerinin 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında en azdan en fazlaya doğru sırasıyla dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, saygı, vatanseverlik, sevgi değerlerine yer verildiği görülmüştür. Bu sonuçlar ilgili araştırmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Durhat ve Ökten (2020) ise araştırmasında ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları birlikte değerlendirildiğinde metinlerde en azdan en fazlaya doğru sırasıyla sorumluluk %3, adalet %5, sabır %6, dostluk %11, dürüstlük %11, saygı %14, sevgi %22, yardımseverlik %28 olarak işlenmiştir. Bu sonuçlar da söz konusu araştırmanın sonuçlarıyla kısmen benzerlik göstermektedir.

Türkiye’de değerler eğitimi alanında yapılan akademik çalışmaların sayılarının azlığı dikkat çekmektedir. Kardeş ve Cemal (2017) da Türkçe eğitimi özelinde değerler konusunda bilimsel çalışmaların günümüze yaklaştıkça bir artış gösterdiğini buna rağmen genel anlamda bu çalışmaların yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Bu durum Türkiye’de değerler eğitimi konusuna gereken önemin ve dikkatin verilmediğini göstermektedir. Yeterli sayıda çalışmanın yapılmadığı, yapılan çalışmaların ise niteliksel olarak zayıf kaldığı bir durumda ders kitaplarında bulunması gereken değerleri; istenilen seviyede, dengeli, düzenli, yeterli ve sistemli şekilde içermesi zayıf bir ihtimaldir. Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının incelendiği bu çalışmada da söz konusu eksikliklerin olduğu görülmektedir. Bazı değerlere hiç yer verilmez iken bazı değerlerin orantısız şekilde yüksek sayıda yer aldığı görülmektedir. Bu durum açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan değerlerin düzenli, sistemli, dengeli ve yeterli şekilde dağılmadığını göstermektedir. Benzer bir sonuca Şentürk ve Aktaş (2015) ulaşmıştır. Şentürk ve Aktaş (2015), ortaokul Türkçe ders kitaplarını karşılaştırmalı olarak incelikleri çalışmalarında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer aktarımı açısından dengeli bir seviyede dağıtılmadığını, beklenen dikkat ve titizliğin gösterilerek seçilmediğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada elde edilen bulguları ve sonuçları destekler niteliktedir. Alan yazın incelendiğinde ilgili araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik gösteren çalışmalara ulaşılabilir. (Şen, 2007; Aktan ve Padem, 2013; Öztürk, 2013; Aktan, 2014; Aral, 2008; Dirican ve Dağlıoğlu, 2014; Yılmaz, 2015; Güzel, 2013; Öksüz, Keskin ve Çetinkaya, 2018; Şen, 2008;).

Elde edilen sonuçlar ve alan yazında yapılan araştırmalar doğrultusunda Türkçe eğitimi alanında değerler üzerine araştırma yapacak olan ilgili alan uzmanlarına şu önerilerde bulunulabilir:

- Ders kitaplarında yer alan metinlerde bulunan değerler dengeli ve düzenli dağıtılmalıdır.
- Değerler, sınıf seviyesine paralel şekilde artırılmalı ve sınıf seviyesi göz önüne alınarak değerler dağıtılmalıdır.
- Değerlerin daha iyi aktarıldığı ve yer aldığı metinler seçilmelidir.
- Ders kitaplarındaki metinler ve metinlerde bulunan değerler devamlı olarak güncellenmeli, durağanlıktan uzak durulmalıdır.

Teşekkür

Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ, Doç. Dr. Mustafa KAYA ve Doç. Dr. Raşit KOÇ' a sonsuz teşekkürler.

Kaynaklar

- Aktan, O. (2014). 100 temel eserde yer alan değerlerle din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programındaki değerlerin uyumu. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1(Özel)), 64-76.
- Aktan, O., ve Padem, S. (2013). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan okuma metinlerinde yer alan değerler. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 44.
- Arslandoğlu, İ. (2016). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. <http://devlet.com.tr/makaleler/y189turkdegerleruzerinebirdegerlendirme2.html>
- Aral, D. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı'nun hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bulut, K. (2020). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 931-949.
- Can, F. ve Altınır Bozlak, Ü. G. (2023). Özel eğitim 2. kademe Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyum düzeyinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 172-191.
- Can, F. ve Koç, R. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunan noktalama ve yazım yanlışları üzerine bir inceleme. Yağmur Şahin, E. (Ed.), *Türkçe öğretimi ders kitapları ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine araştırmalar* içinde (s.85-105.). Çanakkale: Paradigma Yayınları.

- Cengiz, Ş. ve Duran, E. (2017). Okul öncesi dönemine ait hikâye ve masallardaki değerlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(191), 205-233.
- Çelikipazu, E. E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6(2), 413-424.
- Çetin, S. (2022). 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalardaki metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki değerler eğitimi kapsamında incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26(2), 491-504.
- Durhat, G. ve Ökten, C. E. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.
- Dirican, R., ve Dağlıoğlu, H. E. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3(2), 44-69.
- Doğan B., Gülüşen A., (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Ekinci Çelikipazu E. ve Aktaş E. (2011). MEB 6.,7. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi, *Turkish Studies*, 6(2), 413-424.
- Fırat H, Mocan A., (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler, *TSA*, 18(3), 25-49.
- Güzel, D. (2013). 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- İdi Tulumcu F. ve Tulumcu F. M. (2015). İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi programlarında yer alan değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 535-560.
- Kardaş M, Cemal S. (2017). Değerler eğitimi ve Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerine yapılan araştırmalara ilişkin kaynakça denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 383-412.
- Kaşkaya, A. ve Duran, T. (2017). İlkokul Türkçe ders kitaplarının değer aktarımı açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 417-441.
- Kaya, M. ve Kardaş, M. N. (2019). Türkçe Öğretmenleri İle Türkçe Öğretmeni Adaylarının Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle İlgili Görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 323-342.
- Kaya, M. ve Palas, R. ve Can, F. (2022). İki dillilik ve çok dillilik üzerine yapılan araştırmalara ilişkin kaynakça denemesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 605-634.
- Kaya, M. ve Erol, S. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerdeki empati durumlarının değerlendirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 89-105.
- Kaya, M. ve Aydın, E. (2023). Ortaokul öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki karakterleri rol-model alma durumlarının incelenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 31-40.
- Kaygana M., Yapıcı Ş. ve Aytan T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi, *International Journal of Social*, 6(7), 657-669.
- Kavcar, C. (1999) *Edebiyat ve Eğitim* (4.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koç, R. ve Can, F. (2022). Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri. Yağmur Şahin, E. (Ed.), *Türkçe öğretimi ders kitapları ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine araştırmalar* içinde (s.1-26.). Çanakkale: Paradigma Yayınları.
- Kolaç, E. Zenci, S.Ç.(2015) Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan değerler. *Akademik Araştırmalar Dergisi*. 145-171.
- Küçüköğlü, A. , Albayrak, F. ve Serin, N. (2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518.
- MEB. (2019). *Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (5, 6, 7, 8. sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.
- Öksüz, H. İ., Keskin, H. K., ve Çetinkaya, F. Ç. (2018). Sosyal medya platformlarında en fazla önerilen 15 resimli çocuk kitabının Hayat Bilgisi Programı'nda yer alan değerler bakımından incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 6(1), 13-31.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Öncü Kitap Basımevi.
- Öztürk, H. (2013). *İlköğretim 100 temel eserdeki manzum metinlerde değerler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Robbins, Anthony. (1993). *Sınırsız Güç*, Çev: Mehmet Değirmenci, İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayınları.
- Sarıkaya, B. (2021). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1) , 244-261.
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı metinlerinde yer alan değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259.
- Şakiroğlu, Y. (2021). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki mizahi öğeler. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(3), 164-182.
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1) , 145-161.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-780.

- Şentürk, I., ve Aktaş, E. (2015). Türkiye’de ve Romanya’da okutulan ana dili Türkçe ders kitaplarının değer iletimi açısından karşılaştırılması. *Journal of Values Education*, 13(29), 215-243.
- Ülper, Hakan. (2021). *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yaman H., Taflan S. ve Çolak S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12.Baskı). İstanbul: Seçkin Yayınları.
- Yıldız Yenen A.(2019). Açık Öğretim Ortaokulu 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına eleştirel bir bakış. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(21), 95-109.
- Yılmaz, M. E. (2015). *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun öykülerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Extended Abstract

People's geography, the language they speak, the belief systems they accept, the society they belong to, and the social rules they adopt have formed their world of values. In this respect, the processes that people go through and the events that occur in these processes have directly affected the values that people have. The transfer of values intended to be acquired by individuals is mostly done through education and training. In education and training, textbooks are among the most used auxiliary materials. In today's world, course/workbooks are the most important assistants of teachers in the education process and the material that best reflects the curriculum of the course for which it is prepared (Koç & Can, 2022). A textbook should be in harmony with its related curriculum and cover the curriculum completely. The acquisition of the outcomes and values in the curriculum at the highest level by the student is among the primary goals of textbooks. According to Can and Altın Bozlak (2023), the fact that the elements contained in the textbooks, which are prepared within the framework of the current curriculum and are one of the most important teaching materials for teachers, are correct, appropriate and accurate will significantly affect the success level of the curriculum. Therefore, when preparing a textbook, the curriculum should be taken into consideration, and the textbook should be prepared accordingly.

This study aims to examine the values found in Open Education Secondary School Turkish textbooks and reveal the distribution of these values according to grade levels. Within the scope of this purpose, the research mainly sought to answer the question "Which values are included in the texts in the 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks of Open Education Secondary School?". This study, which aims to examine the values found in Open Education Secondary School Turkish textbooks and the distribution of these values according to grade levels, was conducted according to the survey model. The research basically has descriptive features. The data was collected by the document analysis technique, one of the qualitative research methods.

In general, aesthetics (f=490), sincerity (f=293), love (f=200), respect (f=169), kindness (f=158) and patriotism (f=144) are the most common values in the 6th, 7th and 8th grade level of Open Education Secondary School; peace (f=1), cleanliness (f=1), hospitality (f=4) and family unity (f=13) are the least common values. In Baki's (2019) study analyzing middle school Turkish textbooks, when the values at the 6th, 7th and 8th grade levels are analyzed as a whole, grade level values as a whole, aesthetics (f=820), love (f=498), kindness (f=302), diligence (f=351), patriotism (f=315) and happiness (f=289) are the most common values, while simplicity (f=5), peace (f=16), humility (f=27), freedom (f=26) and tolerance (f=28) are the least common values. It can be stated that the results of the two studies partially overlap. When the transfer of values according to grade level is analyzed, it can be said that there is a decrease from 5th to 6th grade, reaching the highest level at the 7th-grade level, and the frequency of values transferred at the 7th and 8th-grade level is close to each other. When the findings related to the textbooks within the scope of the research are analyzed as a whole, the most frequently conveyed values in the textbooks are aesthetics, love, kindness, industriousness, patriotism and happiness, while the least frequently conveyed values are peace, simplicity, modesty, tolerance and freedom. Kaşkaya and Duran (2017) examined primary school Turkish textbooks in terms of the values they contain and stated that the most common values in the texts in the textbooks were love, benevolence, patriotism, sharing and respect, respectively. In the same study, it is seen that the least common values in the textbooks are peace, patience, self-respect, compassion, elders, justice, loyalty and tolerance. The two studies are similar in the sense that patriotism, love and respect are among the most common values and peace is among the least common values. Durhat and Ökten (2020), on the other hand, found that when the 5th, 6th, 7th and 8th-grade Turkish textbooks were evaluated together, responsibility, justice, patience, friendship, friendship, honesty, respect, 14%, love, patriotism, benevolence, patriotism, patriotism, patriotism, patriotism and love were covered in the texts from least to most from 3%, 5%, 5%, 6%, 6%, 11%, 11%, 11%, 14%, 14%, 22%, 28%, respectively. These results are partially similar to the results of the aforementioned study. In line with the results obtained and the research conducted in the literature, the following suggestions can be made to the relevant field experts who will conduct research on values in the field of Turkish education:

- Scientific studies on values education should be increased in terms of quality and quantity.
- All values should be included in textbooks.